

Izaja vsak četrtak in
velja s poštno pošto ali
v Mariboru s poštnim
na dom za celo leto 25 din.,
pol leta 12.50 din., četrt leta
6.50 din. Izven Jugoslavije
46 din. Naročnina se pošlje
na upravištvu "Sloven-
skega Gospodarja" v Ma-
riboru, Koroška cesta 5.
Lah se doplača do od-
povedi. Naročnina se pla-
čuje v naprej.
Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru,
Koroška cesta št. 5. Roko-
pisi se ne vračajo. Uprav-
ništvu sprejema naročila,
inšerate in reklamacije.
Cene inšeratov po dogo-
voru. Za večkratne oglaš-
be primeren popust. Nezapre-
te reklamacije so poštno
proste.
Čekovni račun poštnega
urada Ljubljana št. 10.603.
Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

38. številka

MARIBOR, dne 6 septembra 1928

57. letnik.

Inozemstvo in naše notranje zadeve.

Raznovrstni neodgovorni pomočniki radikalne vlade so tako dolgo širili vesti o izjemnem stanju na Hrvaškem, o obznani proti Radičevi stranki in posebej še, kako bo Radič zaprt, kako se nanj pripravljajo atentati itd., da so zaupniki Radičeve stranke sklenili, naj gre Radič v inozemstvo, da bo varen in da bo zunanji svet poučil o razmerah v naši državi. Radič je vcepil Hrvatim mnogo zaupanja v naklonjenost in pomoč nekaterih svetovnih in zlasti angleških politikov in tako spremlja od hrvaške strani njegovo potovanje na deja od strani radikalne vlade pa precejšnje veselje.

Radikali so veseli Radičevega potovanja ker upajo prvič, da bo v njegovi odsotnosti nastala zmeda med Hrvati, drugi pa računajo s tem, da v inozemstvu ne bo ničesar opravil in da bo vsled tega izgubil veliko pristašev ali pa začel kako drugo politiko. Ker se tiče inozemstva, so te uade opravdane, ker se doslej še ni videlo, da bi se velesile vmešavale v notranje zadeve drugih držav in zlasti še onih na Balkanu. To so izkusili zlasti beograjski politiki, ki od velikega francoskega prijateljstva nimajo nobene koristi, in za to lahko s tem računajo tudi glede Radičevega poskusa. Za radikalno vlado bi bil položaj veliko nevarnejši in prej bi prišlo do kakšnega protesta od zunaj, če bi Radič ostal doma in če bi vlada začela s posebno nasilnimi ukrepi proti celi Hrvatski in proti ogromni večini vseh avtonomistov v Jugoslaviji.

Prave nasilne ali obznanske politike vlada proti Hrvatski in avtonomistom še ni začela in zato Radičovo potovanje še ni bilo potrebno. Kar se pri nas godi, to zunanji svet itak vidi. Angleški in ameriški listi so že z raznimi poročili pokazali, da dobro poznajo naše notranje razmere, sploh pa imajo Angleži in Francozi tako izborna uvedena in urejena diplomatsko, zastopniško, poročevalno in povemo odkrito — tudi špijonsko službo po vsem svetu, da razmere v raznih državah mnogo bolje poznajo, kakor prebivalci dotične države. O Jugoslaviji je na primer najboljšo knjigo spisal Anglež Seton Watson in ko se iz Beograda ob ogromnem strošku pošilja toliko listov in agentov v svet s proslavljenjem centralizma in beograjske vlade, politike, in ko je toliko hlapcev in klečepalcev, ki lažejo in hvalijo vladno politiko za denar, se vendar po svetovnih listih resnično in natančno piše o naših razmerah.

To, kar zunanji svet rad in povoljno sprejema, je čista in gola resnica. To pa ni potrebno, da nosi v svet sam voditelj stranke, kar se lahko tudi drugače in po drugih poročila ali si pa svetovni politiki sami poiščejo

resnico pa naj si bo komu všeč ali ne. Resnica in suha dejstva, to je za nas na zunanji najboljše priporočilo.

Naš vladni tisk vali vso krijo na slabem razpoloženju inozemstva napram nam na Radičovo delovanje. To je pa čisto pogrešno. Angležem je Radič sam po sebi toliko mar, kakor Pašić. Da niso naše notranje razmere res take, kakršne so in da ni res teh vzrokov, kot jih angleški listi že dolgo navajajo, bi se Angleži za Radiča prav nič ne brigali. Angleži naših razmer ne gledajo niti skozi Radičeva niti skozi kakšno drugo očala, ampak skozi svoja lastna. V prvi vrsti gledajo na vse s svojega svetovnega in preizkušenega stališča in pa kot trgovci, ki nalagajo svoje kapitale tam, kjer je varno ali tam, kjer vlada mir in red, saj so na vladi sposobni in pošteni ljudje in kjer se javne zadeve pošteno upravljajo. Pri nas je pa ravno nasprotno in bilo je tu že dovolj angleških zastopnikov, ki so se o tem z lastnimi očmi lahko prepričali.

Angleži so torej tako dobro poučeni in tako daleč, da lahko rečejo na Radičovo pripovedovanje: To že vemo, če bi pa Pašić ali kdo drugi prišel ter hvalil in zagovarjal centralizem in vladno politiko, bi pa rekli: To ni tako, to ni res.

Pa še marsikaj drugega nam kaže kako težko pride do zunanjega pritiska na notranje razmere kake države. V Bolgariji je bil preobrat z umori in se še sedaj nadaljuje z atentati, v Grčiji so tudi napravili prevrat z usmrčitvijo sedmero ministrov, a so še vedno v hudih notranjih bojih, v Albaniji se bijejo republikanci in monarhisti, v Rumuniji vlada neznatna bojarska manjšina nad ogromno večino, a od nikoder ni sile, ki bi notranje spore uravnala ali pa se vsaj odločno postavila na to ali ono stran. Če pride pritisk od zunaj, potem so to branilci skupnih in splošnih političnih zadev ali pa upniki, katerih pa ni mogoče po potrebi doklicati, ampak vedno in v prvem se je treba zanašati na lastno moč.

Laž in resnica.

(Dopis iz Dravskega polja.)

Naši samostojneži ne morejo živeti brez laži in obrekovanja. To je njihovo glavno delo, njihovo edino orodje. Na svojih shodih in sestankih, po krčmah in po sejmih so: Kirbiš (nekdanji poslanec), Fric Alojz, Dobnik, Solar, Golob Jakob in drugi lagali in obrekovali, da presega že vse meje. Te svoje stare navade ne morejo in nečejo opustiti. Zdaj so zopet začeli na veliko lagati in obrekovati. Oni si tako mislijo: srbska večina v Beogradu je sklenila kuluk (tlako) za ceste, povišanje davkov, novi vojni zakon. Ljudje so nevoljni zaradi večjih davkov, recimo, lažimo, da so tega krivi ti »prokleti klerikalci«, pa se bo že nekaj laži prijelo

nerazumnih ljudi, in zopet bomo prišli na konja. In res: Kirbiš, Fric in drugi že lažejo po krčmah, pred cerkvijo in pravijo: To imate sedaj: klerikalci ste volili, ti so vam napravili večje davke, kuluk (tlako), še v Macedonijo boste morali iti na tlako, najbolj neumni in hudobni pa pravijo, da so klerikalci na vladi itd. Kolikor besed — toliko laži. Oglejmo si nekatere samostojne laži:

1. Laž je, da so naši poslanci na vladi; naši nimajo nobenega ministra, v vladi so sami Srbi; ker Radič s svojimi poslanci ne gre dol, imajo Srbi večino, z njimi so glasovali tudi Nemci in macedonski Turki.

2. Podla samostojna laž je, da so naši poslanci bili za večje davke, da so zanj glasovali, da so krivi večjih davkov; resnica je ta: naši poslanci so se bojevali, ostro govorili proti povišanju davkov, glasovali so proti povišanju davkov, s številkami so dokazovali, da Slovenci mnogo več davkov plačujemo, kakor je prav, a pri glasovanju so zinagali s pomočjo Nemcev Srbi, ker Radič ne gre dol. Ako lažnjiva preroka Kirbiš in Fric dokažeta, da je kateri naš poslanec govoril ali glasoval za večje davke, dobila v uredništvu izplačanih 1000 K. Ker so naši samostojneži lagali in obrekovali glede davkov, pa jim povemo mi nekaj resnice, ki jim ne bo ljuba. Dobnik, vaš poslanec in voditelj, je večkrat, ne samo enkrat, pravil, da kmetje premalo davka plačujemo, to so pravili tudi nekateri njegovi zaupniki in pristaši. O priliki, ko se je mudila neka komisija zaradi regulacije Drave tukaj, je Dobnik rekel pred vsemi: »Mi premalo davkov plačujemo, zato je nemogoče, da bi se Drava regulirala, dokler se ne bodo davki povečali. Dobnikov svak, zloglasni učitelj Jarc, velik prijatelj Kirbiša, Frica, Solarja itd., je tudi javno v Selovi krčmi kričal: Kmetom se predobro godi, kmetje premalo davka plačujejo, jaz jim bom davek zvišal! En samostojni kotar in mešetar mi je rekel: E, mi malo davko plačujemo, en mecelj zrnja prodam, pa je davek plačan. Glejte, ljudje božji, tako so govorili samostojni: kmetje premalo davka plačujemo. In samostojni kmetje niso nič ugovarjali, niso nastopili proti Dobniku, Jarcu itd., ampak so to mirno v žep vtaknili in s tem molkom menda pritrdili. To je torej resnica: naši (t. j. klerikalci) so vedno že prejšnja leta pravili, da Slovenci in zlasti še kmetje preveč davka plačujemo, vi samostojneži v Dobniku in Jarcem pa ste zatrjevali, da premalo davkov plačujemo. In Srbi so rajši vas samostojneže poslušali, ki ste jim pravili, da kmetje premalo davka plačujemo, da je torej prav, če davke zvišajo in niso hoteli poslušati naših, ki so trdili in s številkami dokazali, da imamo mi že prevelike davke, da se torej pri nas davki ne smejo zvišati. In načrt za te nove večje davke je bil napravljen že lani, ko so se bili samostojni v vladi, ko je bil še vaš Pucelj minister. Vaš Dobnik to dobro ve! In ker ste vi samostojni hujskači govorili, da so dosedanja davki premali, so vam pač Srbi po volji storili

Januš Golec.

Dva „čudeža“.

Otrok, ki se je enkrat opek, se boji ognja, pravi nemški pregovor. Resnica tega reka smo preiskusili v dobi svetovne vojne. Kolikokrat smo videli, da so po enkratnem ranjenju postali poprej nabolj neustrašeni junaki — bojazljivi.

Koliko je bilo takih, ki so kot popolnoma zdravi ter krepki znali umetnosti, da so ostali cel čas vojne doma v zaledju in seve danes nastopajo kot najbolj goreči Jugoslovani, češ, da so videli že daleč naprej pogin Avstro-Ogrske in kedo bi se boril za komaj napol živga murica. Danes, ko že nekaj let zopet uživamo mir, ne moremo obsojati ne enih ne drugih, ker človek živi samo enkrat, za smrtno vojno nevarnosti pa nima vsakdo poklica, akoravno to trdijo tudi naši slovenski militaristi, ki so se med vojno skrivali za varnim zapekom kot zajci in bi tudi danes ubrali ravno isto pot plakosti, ako bi izbruhnila kaka resna vojna nevarnost.

Kratko in malo: vsakdo ni poklican za vojaka, posebno ne za časa vojne, ko je človeško življenje vredno manj nego ene muhe. In baš radi tega od višjih oblasti vsiljenega vojaškega poklica so med vojno na vojno službovanje obsojeni poskusili vse mogoče načine prevar, samo, da bi jim ne bilo treba v strelski jarek, kjer je bil človek klavna živina.

Toliko za uvod v boljše razumevanje naslednjih dveh slučajev, ki sem ju videl sam za bivanja po bolnicah.

Mislím, da kmalu za tem, ko se je začela vojna z Italijo, je bila v Rogoški Slatini otvorjena bolnica in osobito še takozvani ortopedični zavod. V tem ortopedičnem zavodu so zdravili potom elektriziranja, masaže, zračnih kopeli itd. vse one vojne žrtve, katerim so radi ran razni telesni udje otrpeli ali ohromeli.

Vodja ortopedičnega zavoda je bil svoječasn nemški vojni poslanec dr. Celja dr. Negri. Bil je sicer za-

grizen Nemec, a kot zdravnik nepristranski napram vojaštvu in posebno moštvo vseh narodnosti ga je spoštovalo in ljubilo. Bil je tudi glede ortopedije strokovnjak in je pomagal marsikomu na skozi življenje zopet rabne pete.

Jaz sem prispel v rogaško-slatinski ortopedični zavod tako že bolj proti jeseni leta 1917. Tedaj je tamkaj kar mrgolelo invalidov in to največ moštva. Največji negovanev vseh je bil neki invalid-prostak, rodem iz Gornje-Štajerske, ki je imel obe nogi hromi in so ga vozili k zdravljenju, pa tudi na sprehod v posebnem vozičku. Pred menoj je že bil tamkaj kakih 5 mesecev, a zdravljenje ni niti najmanj napredovalo. Sicer se je mož počutil dobro, ker je bil okroglo-rdečega lica, kot oglje črnih oči in tako prikupljivo kodrastih las. Ta gornještajski invalid se je znal posebno prikupiti s svojo ljubko zunanostjo oficirskim gospem, ki so bivali tamkaj pri bolnih možeh. Dobival je iz nežnih ženskih rok cigarete, da jih je delil drugim, posebno hrano, bil je boljše oblečen — se je pač smilil nežnemu spolu, ker je bil tako luškan v obraz, mlad, sicer krepak, a čisto hrom na obe nogi. Znal je tudi svojim oboževalnicam tako ganljivo pripovedovati, a strašno slikati, kako ga je na italijanski fronti nekje zagrabil mina, ga dvignila in ga vrgla daleč nazaj, kjer se je s silnim pokom razpočila, ga ni sicer ranila, a zračni pritisk ga je čisto omamilo za več tednov in ko se je prebudil iz omedlevice, so se mu vzbudili k življenju in za raba vsi udje, samo noge ne. Bogzna kolikokrat je pravil zgodbo o vzroku ohromelosti in vsikdar ga je pri tej povesti pobožalo po licu več nežnih ženskih rok in v njegovo kapo so letele najboljše cigarete. Naš gornještajski invalid je bil pač izmed vseh slatinskih vojni žrtev najbolj pohabljen in radi tega od vojaštva in civilistov najbolj pomilovan in se mu je postreglo pri vsaki priliki.

Jaz sem videl tega invalida v veliki dvorani ortopedičnega zavoda, kjer mu je soproga dr. Negrija lastnoročno grela noge v razgretem zraku, mu jih masirala in elektrizirala.

Za mojega bivanja na Slatini je bil ortopedični zavod na novo opremljen s čisto novimi električnimi stroji ki so bili namenjeni zdravljenju otrpelih ter kraljevih rok in nog. Za gibanje nog so montirali v dvorano posebno kolo (becikel) na treh kolesih, ki je s pomočjo električnega toka teklo v krogu po dvorani. Invalide otrpelih nog so posadili na to kolo, jim privezali stopali na oba pedala in nato spustili električno kolo v tek. Pri tej vožnji je invalid moral pregibati obe nogi in se je tako vadil in krepčal za hojo.

No, ko je bil ta zdravilni in čudežni becikel montiran, je povabil dr. Negri gornještajskega invalida kot prvega, da se popelje po dolgem času s pomočjo elektrike po dvorani. Zdravnik mu je raztolmačil in tudi lastnoročno razkazal čudatno moč becikla, invalid je privolil in saniteži so ga posadili nanj in mu pritrdili obe stopali na pedala. Dr. Negri sam je spuščal v becikel električni tok in sicer polagoma, da se je kolo počasi premikalo in je invalid bil prisiljen komaj vidno premikati mrtve noge. Ta vožnja na električnem beciklu po tolikomesečnem čepenju v vozičku mu je očividno dobro storila, ker se je začel tako zadovoljno smehljati in nam povedal, da je bil sam svojčas kolesar. Zdravnik je spuščal v stroj vedno več toka, becikel se je vedno bolj hitro premikal in invalid je brez znakov bolečin ali nevolje vedno hitreje premikal noge. Prav naglo je že tekal stroj po dvorani, invalid se je zadovoljno vozil in zdravnik je bil že glasnega mnenja, da bo ta električni voziček edino zdravilno sredstvo za ohromelo vojno žrtev.

Ta vožnja na zdravilnem beciklu je že trpela dobrih 20 minut, invalid je bil videti vzradoščen, je bilo čisto očividno, da mu vožnja dobro stori. Ko je bil becikel v največjem teku in invalid v najbolj naglem pregibanju ohromelih nog, pa je stopil dr. Negri za moj hrbet in slišati je bil oni znani — tek — pregib električnega gumba, s katerim tok prekinemo, ali pa zopet zvežemo. V našem slučaju je pomenil — tek — ali več toka, ali prekin. Električni becikel se ni ustavil, ampak drčal v krogu mimo nas s poprejšnjo brzino in invalid

in zvišati davke, da se ne bote pritoževali, da so davki premali. Ker so nam klerikalci že dosedanjí davki bili preveliki, kar so naši časniki in govorniki vedno trdili, jih nam ne bi smeli zvišati, ampak samo vam ali tistim izmed vas, ki so vedno govorili, da so davki premali. To je resnica glede davkov.

Poslanci Slovenske ljudske stranke so napeli vse sile, da bi zabranili povišanje davkov. A zakaj se jim to ni posrečilo?

1. Ker jih je premalo, samo 24, drugih poslancev pa je čez 200; toliko bi tudi samostojni morali znati računati, da je 200 več kot 24.

2. Ker Radić ni šel v Beograd; on je sicer obljubil našim, da bo šel v Beograd, a svoje obljube ni izpolnil ter ostal doma in tako omogočil, da so Srbi mogli Hrvatoma in Slovencem davke povečati.

3. Pomankanje slege med kmeti; naši poslanci so srbske kmete-poslance (krog 30) nagovarjali, naj glasujejo proti povečanju davkov, a srbski kmetje so rajši glasovali s Pašićem za večje davke. Ali so potem naši krivi, da so večji davki? Največji del krivde, da Hrvati in Slovenci krivico trpimo, pa nosijo ravno samostojni poslanci, ki so glasovali dne 23. 6. 1921 za centralistično ustavo, ki bi jih je štirikrat toliko kot Slovencev, vso moč v roke. Naši poslanci so predlagali avtonomijo, da bi Slovenci imeli svoje postave, ki bi si jih sami delali, sami bi slovenske zadeve upravljali, a samostojni ste bili proti temu, ste glasovali (tudi Kirbiš, poslanec s prigoljufanim mandatom) za Srbe, za ustavo, ki da vso moč Srbom v roke. Hvalili ste to ustavo kot dobro koristno za Slovence, a mi smo že takrat rekli, da bo ta ustava nesrečna za slovensko in hrvatsko ljudstvo, da nas bo izročila srbski samovolji, da nas bodo Srbi s pomočjo od samostojnih hvaljene ustave gospodarsko uničili. Vi ste nam takrat pravili, da smo Slovenci države in Srbom, ker zahtevamo za Slovence enake pravice in avtonomijo, vi ste pomagali spletati bič centralistične ustave, s katerim nas sedaj Pašić tepe in nas bo tepel, dokler mu tega biča ne bomo izvili iz rok in dosegli avtonomije. Dokler ne bomo imeli avtonomije — in da je nimamo, so krivi samostojni, ki so pri ustavi proti njej delali in glasovali — bode nas Pašić vedno stiskal z velikimi in krivičnimi davki. Kako brez moči smo Slovenci, ker nas je štirikrat manj, kot Srbom, ter komaj dvanaesti del vseh prebivalcev, dobro vejo tudi samostojni poslanci. Dobnika je vprašal njegov pristaša-samostojec: «Kako je kaj v Beogradu?» Dobnik mu je rekel: «Ves, najboljšje je, če je človek v Beogradu tiho. Kar Pašić reče, to se zgodi, vse drugo pa nič ne pomaga.» Zato Dobnik in Kirbiš, ki doma tako na široko odprta usta in lažeta ter obrekuje, v Beogradu nista odprla ust, ampak lepo molčala in kimala. Pašićevi dolgi bradi ter lepo glasovala za to, kar so Srbi hoteli, n. pr. za zvišane takse (kollekt), carino, za trošarino (davek) pri vžigalnicah, soli, sladkorju, kavi, cigaretnem papirju, za davek na vino, da mora vinogradnik naznaniti, koliko vina pridela, za srbsčino in cirilico v soli, za povišanje desetka (procentov) od ena in pol do 6 odstotkov itd. To in še marsikaj drugega so »žegnani« samostojne-srbske Pašić-Puceljve vlade. Najhujša nesreča za nas Slovence pa je centralistična ustava, za katero so samostojni glasovali ter jo v svoji neumnosti ali hudobiji hvalili kot največjo srečo za Slovence. Doma so kričali: proč od Srbom, v Beogradu pa so prvi prisegli kralju in Srbom, doma so obljubovali republiko, tam pa so se prilizovali kralju in Srbom, ter plesali, kakor je Pašić zvižgal. Pri tem pa so za lep »stringel« zaplesali avtonomijo, ena-

kopravnost Slovencev, da zdaj Pašić gospodari v slovenski hiši, da nam on reže po mačehovski kruh. In taka ustava, ki daje vso oblast nad Slovence Srbom v roke, je po vaši samostojni pameti dobra, srečna in koristna. Bifa je znabiti koristna za samostojne poslance, ki jim je prinesla lep »stringel«, a za naše ljudstvo je ona največja nesreča, kar smo mi napovedali da bo, in česar vi niste hoteli verjeti, a zdaj vsi čutimo in bomo čutili še vedno hujše. Dokler ne dobimo avtonomije, bo tako, kakor je samostojni poslanec Dobnik rekel: mi Slovenci bomo morali tiho v kotu stati (po krivdi samostojnih) in pobirati drobtinice, ki jih bode Pašić metel z vladne mize. To ste nam pripravili samostojni in demokrati s centralistično ustavo.

Mi nečemo biti pastorka v naši državi, ampak enakovredni bratje in se bomo borili s svojimi poslanci, dokler ne dosežemo avtonomije, da si bo Slovenec v svoji deželi sam postavil delal, vladal in gospodaril s svojim denarjem.

Razmerje katoličanov do države politike in do katoličanov drugih držav.

(Rezolucije V. kat. shoda).

Cerkev in država.

1. Katoličani povdarjamo, da morejo samo večno resnična načela krščanske etike nuditi zdrav in trden temelj državi in da udejstvovanje pravnega reda v državi tem načelom ne sme nasprotovati.

2. Kakor je država v smislu naših načel poklicana, da skrbi za častni blagor državljanov in zaradi tega zgolj svetne zadeve spadajo v njeno področje, prav tako je neodvisni delokrog katoliške cerkve, da skrbi za večni blagor človeštva, in zaradi tega ji nihče ne sme krati njenih pravic, da more svobodno vršiti svoje božje poslanstvo.

3. Glede vseh cerkvi in državi skupnih (mešanih) zadev (zakon, šola, imovinsko vprašanje itd.) želimo, da se v zajednem interesu cerkve in države urede v iskrenem sporazumu obeh.

4. Ugotavljamo, da takozvani kanceparagraf, ki ga uvaja vidovdanska ustava (čl. 12 alinea 7), nasprotuje ustavno zajamčeni samostojnosti veroizpovedovanj v urejanju njihovih notranjih verskih poslov, ustavno zajamčenemu svobodnemu izvrševanju bogoslužja in enakosti vseh državljanov pred zakonom (čl. 4). Zaradi tega, in pa ker se s to določbo ustave skuša uveljaviti policijsko nadzorovanje cerkve v njenem lastnem delokrogu, protestiramo proti njej in zahtevamo, da se ta določba ne izvede, temveč se iz ustave črta. Odklanjanje določbe členov 394—398 našega kazenskega zakonika, ker nasprotuje kazenskemu pravu in so krivične.

5. Protestiramo proti vsaki omejitvi svobodnega obveščanja katoličanov s sveto stolico in zahtevamo, da se načelo svobodnega obveščanja tudi ustavno prizna in zajamči.

6. Zasedanje škofij, župnij in drugih cerkvenih služb bodi načeloma popolnoma cerkvi prepuščeno.

7. Ugovarjamo proti krivičnemu zapostavljanju katoliške cerkve in katoliške duhovščine v gnetnem oziru od strani države ter zahtevamo, da se povsod iz-

vaja v ustavi odrejeno načelo sorazmernega podpiranja vseh veroizpovedovanj.

Politično udejstvovanje katoličanov.

1. Ker država svoje kulturno-socialne naloge brez sodelovanja etično-socialnih sil krščanstva ne more uspešno vršiti in ker v današnjih razmerah zgolj kulturno udejstvovanje katoličanov za uveljavljanje katoliških načel v družbi in državi ne zadostuje, zato se katoličani dolžni, udejstvovati se tudi v političnem življenju v smislu načel katoliške cerkve.

2. Vsaka politična stranka, ki boče zastopati kršč. načela, mora:

a) temeljiti na solidarnosti vseh stanov, odklanjati slojni in razredni boj in boriti se za človeško in politično svobodo ter socialno in gospodarsko pravičnost ureditev cele človeške družbe in vseh njenih slojev in vseh njenih slojev in stanov;

b) v prosvetnem oziru čuvati naravne pravice staršev, družine in cerkve do šole;

c) odklanjati načelo močnejšega in sile ter zasledovati politiko miru in sporazuma.

3. Krščanska politična stranka more na političnem torišču sodelovati z vsemi strankami, ki se strinjajo v gospodarskem in socialnem programu ter stoje v etičnih vprašanjih vsaj na stališču naravnega prava. S strankami, ki po svojem programu versko-etična načela odklanjajo, sodeluje le v slučaju, ko gre za dobit skupnosti, s pridržkom, da se ne žali cerkev in se v verskem oziru nič ne poslabša; podlago sodelovanja morajo pa tvoriti vsaj one določbe in cilji prirodne pravice, katere priznava i pamet i krščanstvo.

Mednarodni stiki med katoličani.

1. Slovenci, zbrani na V. katoliškem shodu izjavljajo, da ne morejo pozabiti, kaj se je zgodilo s slovenskim narodom ob sklepanju mirovnih pogodb; v tolažbo so jim le besede Benedikta XV., »da narodi ne umirajo«.

2. Upoštevajoč dejstva, ki jih je sila ustvarila, apelira katoliški shod na katoličane onih držav, katerim so naši bratje politično pridruženi, posebno na katoličane nemškega in italijanskega naroda, naj se zavamejo z vsemi silami za to, da se priznajo našim bratom v verskem, narodnostnem in kulturnem oziru tiste pravice, ki jih uživajo sami in da se postopa proti našim bratom na način, ki ustreza ne le ideji krščanstva, ampak že elementarnim zahtevam pravičnosti.

3. Zato mora katoliški shod z globoko bolečino ugotoviti, da so se proti Slovincem-katoličanom, ki so prišli po mirovnih pogodbah po tuje države, izvršili premočni čini krivice in da sega to nasilje celo v cerkev.

Javno označuje katoliški shod kot tako krivico na primer:

a) da se Slovincem odvzemajo pridige in pesmi v slovenskem jeziku v cerkvi.

b) da se slovenski duhovniki odpustajo in izganjajo, ker slučajno niso bili rojeni v tamošnjem ozemlju, dasi tamkaj desetletja delujejo med našim ljudstvom.

c) da se v slovenske vasi pošiljajo duhovniki, ki ljudstva ne razumejo.

d) da so se slovenski kapucini izgnani iz Gorje, kjer so stoletja dušnopastirsko službovali v največje zadovoljstvo slovenskega in italijanskega prebivalstva ter bili po svoji požrtvovalnosti in plemeniti nepristranosti povsod priljubljeni.

je prebil noge kot pravcati in na videz zdravi kolesar.

Zdravnik se je zadovoljno smehljaj uspehu, gledal radostno bečiklista, kimal in rekel: »Jörgl, za danes dosti, se boš preveč utrudil, pa se boš še jutri vozil.« Nagovorjeni je pogledal zdravnika, bečikel se je ustavil, a invalid je prebledel kot stena. . . . Zdravnik je pa zaupil: »Sedaj pa le dol in ven!«

Vsi gledalci te zdravilne vožnje smo ostrmeli — invalid je stopil s kolesa na svoje noge — stal ravno — a bled kot stena in vsi smo gledali doktorja čudodelnika, ki je tako na mah ozdravil sicer neozdravljivega bolnika. Zdravnik je prijel bolnika za roko, ga peljal do vrat, ga porinil preko praga in naenkrat so ga zagledale pred dvorano njegove oboževalke, ki so že čakale nanj s cigaretami in — stopal je ta ubogi Jörgl na lastnih nogah — šel je počasi in bled, da se je skoro opotekal, a šel je sam in brez tuje pomoči. Vse je bilo osuplo in kot ocarano od nenavadnega presenečanja ter gledale za počasi odhajajočim invalidom — dr. Negri pa se je smejal in pripomnil glasno: »Sedaj sem pa zopet enkrat razkrinkal enega goljufa, ki je vodil zdravnike, strežnike in celo javnost več nego eno celo leto za nos.«

Doktorja smo slišali, gledali za do pred trenutki neozdravljivim in največjega pomilovanja vrednim invalidom — počasi se nam je vračala zavest, da ne stojimo pred neprodno kopreno čudežnega ozdravljenja, ampak pred odkritjem in razkrinkanjem navadnega goljufa, ki je skozi dobro teto tako dobro igral ulogo popolnega invalida in dosmrtno življenjske nesreče, a je bil bolj zdrav kot mi vsi z doktorjem vred.

Nato nam je razložil zdravnik, da je imel našega ljubčka Jörgla že dolgo na sumu, da je goljuf, a te sum nje ni zaupal nobenemu, ampak je hotel tega prekanca razkrinkati tako, da krinke bolzni ne bo mogel več porabiti. Zvabil ga je na električni bečikel, pognal stroj v tek potom toka, tok preknil, a vožnja se je Jörglu tako prikupila, da je sicer težko in trokolesno kolo gonil sam, ne zvečajoč se, kaj da dela in da si vleče raz seboj same krinke navidezno neozdravljive bolzni. Še le zdaj, ko mu je zaklecal zdravnika, da ima dovolj, je po-

stal, pa se je tudi zavedel, da je ujet — in zrel za fronto in za doživljanj z mimo.

Cisto zdravega, krepkega, lepo zraslega, črnookega in kodrastolasega Jörgla so še tistega dne odposlali h kadru, a kako je bilo z njim pozneje, ne vem. Ako se je srečno vrnil iz fronte, kamor je gotovo prišel, so se gotovo danes norčuje po Gornjem Štajerskem iz zdravnikov in javnosti, katero je farbal kot priprost infanterist v civilu pa navaden gornjštajerski gozdni paznik in drvar.

Iz Rogaske Slatine so me poslali v Gradec na super-arbitracijo, kjer so mi natančno pretopali in preiskali vse ude in živce. Med drugim sem moral tudi v garnizijsko bolnico, da mi preišče vseučilišni profesor in štabni zdravnik dr. Barnik ušesa, ker sem imel strel skozi glavo. Ko sem prišel pred vrata, ki so nosile napis: dr. Barnik, je čakalo tamkaj vse polno moštva raznih polkov, ki so imeli pri zdravniku gotovo isti opravke kot jaz. Čakal sem precej dolgo, da so me spustili skozi vrata in sicer skupno s četovodjo od 87. pp.

Dr. Barnik vam je velike, močne postave, hudega pogleda in profesorsko zadrezastega obnašanja in glasu. Takoj na prvi pogled je bilo uganiti: s tem gospodom bi ne bilo dobro črešenj jesti, ako bi se ga razljutilo.

No, ko sva vstopila, nas je premeril od pet do glave, meni pokazal, naj se vsedem, četovodji pa odvezal listek in čital. Listek je odložil, položil vojaku obe ogromni roki na rami in kričaje vprašal: »Ali res nič ne slišite?« Na svoje gromče vprašanje ni dobil nobenega odgovora — četovodja je bil gluh kot kanon. Zdravnik je prijel gluhaka za roko in šla sta v temno kamrico, kjer je prižgal električno svetliko, si nataknil na čelo ogleдалo, svetil četovodji v ušesa in skozi nos in le enkrat zamrmral: »Pfui Teufel!«

Ko mu je presvetil ušesa ter nos, ga je pripeljal zopet za roko iz kamrice, ga posadil na stol, potegnil iz predala neke vilice, treščil z njimi ob stol, jih položil na glavo četovodji in nekaj mrmral. Nato se je vstopil pred bolnika, zasedil vanj svoj pogled, prekril roko na hrbtu

tu in zatutil: »Sedaj pa ponovite za menoj, kar bom rekel!«

Oddalжил se je od sedečega četovodje kakih 10 korakov in še zame komaj slišno izrekel v nemščini: »Prokleti!« Četovodja se ni ponovil, ker ni slišal. Zdravnik je stopil še en korak bliže in ponovil isto besedo, a še bolj glasno — bolnik je molčal. Zdravnik je stopal vedno bliže, kričal svojega »Prokleti!« vedno glasneje, a ko je bil tik pred sedečim invalidom, je zaupil iz celotnega grla: »Tri prokleti goljufi!« Prijel ga je z obema rokama za ušesa, ga dvignil v zrak in ga zalučal proti vratom z opazko:

»Če že misliš goljufati, pa bi mi bil povedal pred preiskavo!«

Ubogi četovodja je priletel z vso silo v naročje enitnemu korporalu, ki je stražil vrata in ga je potlačil:

»Kaj ne, dragi kolega, sedaj pa slišiš!«

Zrtev zdravniške preiskave se je pobral, dr. Barnik je nekaj pisal in nato rekel: »Ako mi priznaš, da si goljuf, te ne bom pustil zapreti, sicer pa.« Četovodja je priklimal in zdravnik je rekel: »Torej pri Grodeku si dobil strel skozi glavo, si pa sedaj zdrav in dobro slišiš na obe ušesi, si goljufal zdravnike od leta 1914 do danes, a tudi jaz te ne bom poslal na fronto, ker si sieben-undahceiger.«

Četovodji se je vrnila na lice kri, poljubil je zdravniku roko in stopical po prstih mimo korporala pri vratih, ki ga je le še podražil: »Pri dr. Barniku gluhi zopet slišijo . . .«

Bivši gluhi četovodja je danes imovit gospod, se večkrat srečava in se vsakokrat nasmeheva, ker se spominiva na strogega, a dobrosrčnega dr. Barnika, ki je imel tako nagloučinkujoč lek proti popolni gluhoči.

Da, da, za časa nesrečne svetovne vojne so se dogodila bogzna kolikokrat trenutno čudežna ozdravljenja iz najtežjih slučajev hromosti ter drugih bolezní, a ne na veselo, ampak prebriske žalosti takoj za fronto sopsobnih ozdravljenec.